

AQUILA.

In excelso figit nidum
Regina avium....

A MAGYAR MADÁRTANI KÖZPONT FOLYÓIRATA.

PERIODICAL OF ORNITHOLOGY.

JOURNAL POUR L'ORNITHOLOGIE.

ZEITSCHRIFT FÜR ORNITHOLOGIE.

EDITED BY THE HUNGARIAN CENTRAL-BUREAU
FOR ORNITHOLOGICAL OBSERVATIONS.

PUBLIÉ PAR LE BUREAU CENTRAL POUR
LES OBSERVATIONS ORNITHOLOGIQUES.

ORGAN DES UNGARISCHEN CENTRALBUREAUS
FÜR ORNITH. BEOBSACHTUNGEN.

Nr. 1. 2. sz. — 1894. Julius 1.

Budapest, N.-Museum.

Évfolyam I. Jahrgang.

MEGNYITÓ.

Az 1891-dik évben Budapesten tartott II-dik nemzetközi Ornithologiai Congressus kifizolyásaként CsÁKY ALBIN gróf vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister 1893-dik évi május 20-ikán kelt 15,036. számú, továbbá ugyanazon év november 25-kén kelt 30,071. számú leiratával életre keltette a «Magyar Ornithologiai Központot», melynek szervezésével és vezetésével alólírottat tisztelte meg.

Az intézet a maga nemében az első; kerete és anyagi alapja egyelőre szerény; de az utóbbi a magyar állam költségvetésébe van befogadva, tehát biztos.

Az intézet — így annak irodalmi közege az «Aquila» is — czímében foglalja hivatását; azonban főfeladatát a madarak költözködésének tisztázásában látja, a melyre nézve nem köti magát Magyarország határaihoz, hanem magához a tünethez alkalmazkodva, számba kívánja venni az egészet, tehát mindazokat a költözködési adatokat, a melyeket bármely területről megszerezhet, a melyeknek beküldésével a megfigyelők buzgósága megtiszteli.

Az adatok összeségét az intézet nemcsak rendezi, hanem összehasonlító alapon s összefüggésük szerint föl is dolgozza, kiadván a részletezést a beküldők neve alatt.

Az intézet azon fírad, hogy a már megjelent adatokat is csoportosítsa, összefüggésüket idő és tér szerint lehetőleg megállapítsa s majdan összefoglalva, valódi értéküket kimutassa. Éppen azért a legnagyobb hálával fogadja el a szerzőktől a régibb, szétszórtan megjelent, külö-

VORWORT.

Als Ausfluss des im Jahre 1891 in Budapest vereinten II-ten internationalen ornithologischen Congresses, hat der königlich ungarische Minister für Cultus und Unterricht Albin Graf CsÁKY mit den Erlässen vom 20. Mai 1893 Nro 15,036, und vom 25. November desselben Jahres Zahl 30,071 die «*Ungarische Ornithologische Centrale*» ins Leben gerufen und mit deren Organisation und Leitung den Gefertigten betraut.

Das Institut ist als solches das Erste in seiner Art; der Wirkungskreis und die Mittel desselben sind vorderhand bescheiden; doch sind die letzteren in das Reichsbudget Ungarns eingestellt, daher gesichert.

Das Institut — so auch das literarische Organ «*Aquila*» — besagen mit ihren Titeln auch die Aufgaben desselben. Die Hauptaufgabe bildet jedoch vor Allem die Klärung des Zuges der Vögel, wobei sich das Institut nicht an die Grenzen Ungarns bindet, sondern die ganze Erscheinung in Betracht zu ziehen wünscht, mithin auf alle Daten aus allen Gebiethen rechnet, welche ihm der Eifer der Beobachter zuführen wird.

Das Institut wird die Gesammtheit der Daten nicht nur ordnen, sondern auch bearbeiten und zwar auf vergleichender Grundlage und im Zusammenhange; das Materiale wird stets unter dem Namen der Einsender herausgegeben werden.

Das Institut ist bestrebt auch die schon erschienenen Daten zu gruppieren, deren Zusammenhang nach Raum und Zeit zu bestimmen und mit der Zeit den eigentlichen Werth derselben festzustellen. Aus diesem Grunde übernimmt das Institut mit grösstem Danke ältere,

nösen pedig a tér és idő szerint pontosan megjelölt adatokat, a melyek a beküldők neve alatt csoportosítva és feldolgozva újból kiadatnak, úgy, hogy az «Aquila» főrovata idővel biztos repertóriumává válik a vonulás tünetnyének adataira nézve.

A csoportosítás, feldolgozás és közlés módszere ebben az első számban már világosan kivehető s így mintául szolgálhat azoknak, a kik az intézetet támogatni óhajtják.

Magyarországra vonatkozólag az intézet összegyűjtötte — a mennyire csak lehetett — a vonulásra vonatkozó megjelent s részben a kéziratban levő adatokat, melyeknek feldolgozása és kiadása már folyamatban van.

Az adatok gyűjtésénél a főelv: *egyazon pontról minél több az egymásután következő évi adat, vagyis minél nagyobb a sorozat, annál megbízhatóbb a középszám, a megjelenés illetőleg eltávozás periodusa és az ingadozás kimutatása.*

A feldolgozásra vonatkozó alaptételek a következők:

I. A madarak költözködése első sorban mozgási tünetny; így lényegének fölismerése az idő és a tér lehető pontos meghatározásától függ.

II. Az időre nézve a csillagászati naptár, a térre nézve a földirati hálózat — északi szélesség, keleti hosszúság — a mértékadó. Az intézet a keleti hosszúságokat Ferró-tól számítja, illetőleg erre a kiindulási pontra számítja át.

III. Azokra nézve, a mik a költözködés mozzanataira, illetőleg az észlelhető ingadozásokra vonatkoznak, főszűly fektetendő a feltűnőbb meteorologiai elemekre; úgy a megfigyelési területek oly sajátságaira, a melyek a költözködésre *lényeges* befolyással vannak.

IV. Magyarországra nézve az intézet azon van, hogy a vonulási megfigyeléseket a meteorologiaiakkal szerves kapcsolatba hozza.

A főrovaon kívül az «Aquila» egyelőre csak szerény keretéhez mérten ugyan, de befogad kisebb dolgozatokat is a madarak biológiája,

zerstreut erschienene Zugdaten, besonders, wenn dieselben nach Ort und Zeit genau bezeichnet sind; diese Daten werden gruppiert, bearbeitet und unter den Namen der Einsender neuerdings publiziert. Die Zeitschrift «Aquila» soll mit der Zeit ein verlässliches Repertorium möglichst sämtlicher Zugdaten werden.

Die Art der Gruppierung, der Aufarbeitung und der Publikation, also der Methode, kann aus gegenwärtiger Nummer schon klar entnommen werden; dies dient also als Muster für diejenigen, welche die Anstalt zu unterstützen wünschen.

Was Ungarn anbelangt, hat das Institut — so weit als überhaupt möglich — sämtliche Zugdaten, welche publiziert wurden, so auch den grössten Theil der in Manuscript befindlichen, gesammelt; die Bearbeitung derselben ist im Zuge.

Das Hauptprincip für die Sammlung der Daten ist: *je mehr aufeinander folgende Jahresdaten von ein und demselben Punkte, desto verlässlicher das Mittel, die Periode des Erscheinens bez. Verschwindens und die Schwankung.*

Die Hauptgrundsätze für die Bearbeitung sind die folgenden:

I. Der Zug der Vögel ist in erster Linie eine Bewegungserscheinung; sonach hängt die Erkenntniss des Wesens desselben von der möglichst genauen Bestimmung des Raumes und der Zeit ab.

II. Hinsichtlich der Zeit, ist der astronomische Kalender; hinsichtlich des Raumes, das geographische Netz — nördliche Breite, östliche Länge — massgebend. Das Institut rechnet die östlichen Längen von Ferro, auf welche alle anderen Angaben umgerechnet werden.

III. Hinsichtlich jener Momente der Zugerscheinungen, welche in den Schwankungen zu Tage treten, wird das Hauptgewicht auf die auffallenderen meteorologischen Erscheinungen, so auch auf jene Eigenthümlichkeiten der Beobachtungsgebiete gelegt, welche auf den Gang des Zuges von wesentlichem Einflusse sind.

IV. Was Ungarns Gebiet anbelangt, so ist das Institut bestrebt die Beobachtung des Zuges mit dem meteorologischen Beobachtungsnetz Ungarns in organische Verbindung zu bringen.

Ausser dieser Hauptaufgabe sollen in der «Aquila» dem vorläufig sehr bescheidenen Rahmen angemessen auch kleinere Abhandlungen Raum finden, welche sich auf Biologie, Anato-

anatómiája, fiziologiája s leíró természethistóriája köréből; indít irodalmi kimutató és ismertető rovatot és ad apróbb közleményeket is. A «Aquila» már a vonulási tünet természeténél fogva is a nyelvszabadság alapján áll, a nélkül azonban, hogy a magyar nyelv előjogait érintené vagy érinteni engedné.

Mint a II-dik nemzetközi madártani Congressus munkálatainak magyar részről való örököse, a magyar madártani központ csere útján terjeszti azokat az irodalmi termékeket, a melyek a mondott Congressus alkalmából keletkeztek s a kir. magyar vallás- és közoktatásügyi kormányzat intézkedése folytán a központ kezelése alá bocsáttattak. A csereviszonyban fősúlyt fektet a tisztán ornithologiai irodalomra.

A folyóirat fejlődése, így sorsa, függ attól a pártolástól is, a melyben az ornithologia művelői szellemileg, pártolói pedig anyagilag részesíteni fogják. Egy épp oly fontos, mint tárgyánál fogva az «amabilis scientiá»-val vetekedő tudomány ágról lévén szó, reménylem és kérem a támogatást; az a mi az intézetre tartozik, minden körülmények között meg fog történni.

Budapesten, 1894. május 31-én.

Herman Ottó,
országgyűlési képviselő,
a M. O. K. tiszt. főnöke.

A magy. ornith. központ, szervezete, eszközei és berendezése,

külön tekintettel a madarak költözködésére.

GAAL GASTON-tól,
a M. O. K. első önkényesétől.

A magyar ornithologiai központ szervezete, Herman Ottó ajánlatára és Szalay Imre miniszteri tanácsos előterjesztése alapján, a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól egyelőre következőkép állapítottatott meg:

A központ tisztikara áll:

Egy tiszteletbeli főnökből; betölti ez idő szerint Herman Ottó, országgyűlési képviselő.

Egy assistens-ből; betölti Jablonowski József, egyszersmind a magy. kir. áll. rovarani állománál assistens.

Egy önkéntes (volontaire)-ből; betölti Gaal Gaston.

Fenntartja egyuttal a nméltóságú ministerium a jogot magának, a központ tisztikarát a főnök előterjesztésére a szükséghez képest kiegészíteni.

mie, Physiologie und descriptive Naturgeschichte der Vögel beziehen; auch soll der Literatur und den Notizen Raum gewidmet werden. Die «Aquila» anerkennt die Freiheit der Sprachen, ohne eine Schmälerung der Vorrechte der ungarischen Sprache zu üben oder zu gestatten.

Als Erbe der Arbeiten des II-ten internationalen ornithologischen Congresses, verbreitet das Institut die literarischen Ergebnisse desselben im Tauschwege, vor Allem für rein ornithologische Publicationen. Die Berechtigung hiezu hat dem Institut das königl. ung. Ministerium für Cultus und Unterricht ertheilt.

Die Fortentwicklung, sonach auch das Schicksal dieses Organes, hängt von der Unterstützung ab, welche demselben geistig seitens der Fachmänner, materiell seitens der Freunde der Ornithologie zu Theil werden wird. Es handelt sich um einen ebenso wichtigen, als mit Rücksicht auf den Gegenstand, mit der Beliebtheit der «Scientia amabilis» wetteifernden Wissenszweig: ich hoffe und erbitte mir also diese Unterstützung. Was die Aufgabe des Institutes ist, an dessen Vollzug wird es nicht fehlen.

Budapest den 31. Mai, 1894.

Otto Herman,
Reichstags-Abgeordneter,
h. Chef der U. O. Centrale.

Die Ungarisch Ornithologische Centrale, ihre Organisation, ihre Mittel und ihre Einrichtung, mit besonderer Berücksichtigung des Zuges der Vögel.

VON GASTON v. GAAL,
I. Volontair der U. O. C.

Die Organisation der U. O. C. wurde auf Antrag von Otto Herman und auf Grund des Referates des Ministerialrates Emerich von Szalay durch das hohe Ministerium für Cultus und Unterricht vorläufig wie folgt präcisirt.

Das Personale besteht aus:

einem honorär Chef; derzeit Reichstags-Abgeordneter *Otto Herman*;

einem Assistenten; derzeit *Josef Jablonowski*, zugleich Assistent der kön. ung. Entomologischen Station;

einem Volontair; derzeit *Gaston Gaal de Gyula*.

Das Ministerium behält sich das Recht vor, auf Vortrag des Chefs der Centrale das Personale zu ergänzen.